

การสร้างสรรค์การแสดงชุด ม้านิ บาเตช
Creative Dance of Manni Batad

พรเทพ บุญจันทร์เพชร¹
Porntep Bunjanpech

¹ อาจารย์ประจำสาขาวิชานาฏศิลป์ไทย
วิทยาลัยนาฏศิลป์พัทลุง สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์
กระทรวงวัฒนธรรม
Lecture, Phatthalung College of Dramatic Arts,
Bunditpatanasilpa Institute
(E-mail: krudam2506@hotmail.com)

Received: 22/03/2020 Revised: 25/05/2020 Accepted: 28/05/2020

บทคัดย่อ

งานวิจัยเรื่องการสร้างสรรค์การแสดง ชุดมันนิ บาแตช มีวัตถุประสงค์
 1) เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมา องค์ประกอบ วิถีเล่นดนตรีและกระบวนการทำ
 ของชาติพันธุ์มันนิบ้านวังสายทอง ตำบลวังสายทอง อำเภอเมษะนิง จังหวัดสตูล
 2) เพื่อศึกษาวิเคราะห์องค์ประกอบ หลักการและแนวทางในสร้างสรรค์ทำรำชนเผ่า
 3) เพื่อสร้างสรรค์การแสดงชุด มันนิ บาแตช ในรูปแบบการแสดงชนเผ่าตามจารีต
 นาฏศิลป์ไทย โดยศึกษาเก็บรวบรวมข้อมูลจากตำรา เอกสาร การสัมภาษณ์
 สังเกตการณ์ ผู้ที่มีความรู้ตลอดจนบุคคลที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นข้อมูลในการสร้างสรรค์
 การแสดง จัดการสนทนากลุ่ม เพื่อตรวจสอบความถูกต้องและคุณภาพผลงานเพื่อให้
 เกิดประโยชน์มากยิ่งขึ้น

ผลการวิจัยพบว่า จากการศึกษาการเล่นดนตรีและนาฏศิลป์ของชนเผ่ามันนิ
 ในจังหวัดสตูล ทำให้เกิดแนวคิดในการสร้างสรรค์การแสดง ชุด มันนิ บาแตช
 เป็นการเล่นดนตรีและทำรำของชาวมันนิหลังจากกลับมาจากออกป่าล่าสัตว์ด้วย
 ความปลอดภัยก็จะมาพบปะสังสรรค์รื่นเริงและเกี่ยวพาราสีกันเป็นที่สนุกสนาน
 รูปแบบและลักษณะการแสดง เป็นการแสดงหมู่ ประกอบด้วย ผู้แสดงชาย - หญิง
 12 คน ผู้วิจัยสร้างสรรค์กระบวนการทำรำขึ้นสื่อให้เห็นถึงการเล่นดนตรีและนาฏศิลป์
 ของชนเผ่ามันนิหลังจากกลับมาจากป่าล่าสัตว์ก็จะมาพบปะสังสรรค์รำเกี่ยวพาราสีกัน
 โดยมี “บาแตช” ซึ่งเป็นเครื่องดนตรีชนเผ่าทำด้วยไม้ไผ่ตีให้จังหวะและรำรำไปตาม
 ทำนองเพลง โครงสร้างของทำรำแบ่งเป็น 5 ขั้นตอน ดังนี้ 1. ผู้ชายเดินทางมายัง
 ลานหมู่บ้าน 2. ผู้ชายเล่นดนตรีชนเผ่า 3. ผู้หญิงเดินทางมายังลานหมู่บ้าน 4. รำเกี่ยว
 พาราสี 5. เดินทางกลับทับ (กระท่อม) ซึ่งผู้วิจัยได้นำการเล่นดนตรีที่มีอยู่เดิมและ
 สร้างสรรค์ทำรำขึ้นใหม่ โดยทำรำมีที่มาจากการเลียนแบบทำธรรมชาติและทำที่
 ประดิษฐ์ขึ้นเพื่อสื่อความหมายเฉพาะ นอกจากการสร้างสรรค์ทำรำ ผู้วิจัยยังได้
 สร้างสรรค์องค์ประกอบอื่นๆ อีก ดังนี้ 1. ดนตรี ได้แก่ เครื่องทำจังหวะ เครื่องดนตรี
 ดำเนินทำนอง และเครื่องดนตรีเลียนเสียงนก ไก่ป่า เพลงจำนวน 2 เพลง คือ
 เพลงมันนิ บาแตช, เพลงโอรัง อัสลี 2. เครื่องแต่งกาย สร้างสรรค์การแต่งกายของ
 ชนเผ่ามันนิดั้งเดิมที่เลิกใช้ไปแล้ว เครื่องแต่งกายผู้ชาย เรียกว่าชุด “เลาะเตียะ”

นุ่งผ้าคาบระหว่างขาแล้วกระหวัดรอบเอวห้อยชายผ้าด้านหน้าเรียกว่า “โก๊พ็อก” ห้อยชายผ้าด้านหลังเรียกว่า “กอเลาะ” สร้างสรรค์รัตสะเอวทำด้วยผ้าขนสัตว์ห้อยไม้ไผ่ซาง เครื่องประดับ ปลอกแซนขนนก กำไลมือ สร้อยคอ วิกम्मหยิก และดอกไม้ทัดสีขาวย เครื่องแต่งกายผู้หญิง สร้างสรรค์นุ่งผ้าจีบรอยเชิงยาวคลุมเข่า เรียกว่าชุด “จะวัด” สวมเสื้อเกาะอกแทนการเปลือยตัว รัตสะเอวทำด้วยผ้าขนสัตว์ห้อยผลไม้ป่า เครื่องประดับ ปลอกแซนขนนก กำไลมือ สร้อยคอ ต่างหู วิกम्मหยิก และดอกไม้ทัดสีแดง 3. อุปกรณ์การแสดง 3 ชนิด ได้แก่ เกราะพร้อมไม้ตี บาแตช 2 ง่าม บาแตช ปาด

คำสำคัญ: การสร้างสรรค์, มัันนิ, บาแตช

Abstract

The research “Manni Batad: A Creative Dance” was aimed at 1) studying history, factors, how to play music, and dancing gestures of Manni tribe living at Ban Wangsaithong, Wangsaithong village, Wangsaithong district in Satun province, 2) analyzing factors, principles and methods in creating tribe dancing gestures, 3) creating Manni Batad tribe performance in forms of Thai dramatic arts by collecting data from textbooks, documents, interviews, and observations of informants as well as people concerned to collect data for the performance. Moreover, there were group discussions to check accuracy and quality of the performance in order to obtain most benefits from them.

The study results revealed that from the study of the performances and dramatic arts of Manni tribe, Satun province, the researcher got the ideas for creating Manni Batad performance. They were music performances and dancing gestures of the tribe people when they safely returned from hunting, they had a fun party and

during this there was courting among the young men and women. This type of group performance consisted of 12 male and female performers. The performance created by the researcher imitated that of the tribe people. In the performance there was a kind of musical instrument called “Batad” which was made of bamboo struck to give rhythms. The dance would go along with the music and its gestures could be divided into 5 steps : 1) male performers entered the village performance ground, 2) male performers played the musical instruments, 3) female performers entered the performance ground, 4) courting dance, and 5) performers returned to their cottage. In the performance, the researcher used the original music and created new dancing gestures by imitating the nature and also created new gestures to especially convey the meanings. Apart from the dancing gestures, other features were also created: 1) music: musical instruments which were those for rhythms, those for melodies, and also instruments to imitate sounds of birds, wild cocks, and 2 songs – Manni Batad, and Orang Usli, 2) costumes: Manni tribe costumes were created imitating the original costumes which were long deserted. These were male costume called “Lo Tia” in which a piece of long cloth was worn between the legs and the ends were placed around the waist –the end at the front was called “Kai Pok”, the other end at the back was called “Ko Lo”, a piece of waist tying cloth made from wool and hanging with pieces of bamboo, ornaments: armbands made from bird feather, arm laces, necklace, curl-hair wig, and white flowers hanging over the ears. Female costumes were also created: a piece of knee-length cloth called “Ja Wat”, a strapless blouse was created to replace being naked at the top, a waist tying piece of cloth made from

wool and hanging with wild fruits, ornaments: arm bands made from bird feather, arm laces, necklace, ear rings, curl-hair wig, and red flowers hanging over the ears, 3) performance props – a hollow bamboo signal-maker and sticks, fork-end Batad, and straight-end Batad.

Keywords: Creation, Manni, Batad

บทนำ

มันนิ เป็นมนุษยชาติโบราณเผ่าหนึ่ง ที่มีถิ่นฐานอยู่ตามป่าที่ทางภาคใต้ของประเทศไทยนับตั้งแต่จังหวัดตรัง พัทลุง สตูล ยะลา ลงไปจนถึงจังหวัดนราธิวาส คนเผ่านี้คนไทยโดยทั่วไปเรียกว่า “เงาะ” นอกจากนี้แล้ว ยังมีชื่อเรียกขานกันอีกหลายชื่อ เช่น แถบจังหวัดสตูล เรียกว่า “มันนิ” พวกนี้ชอบอาศัยอยู่ตามป่าเขา ไม่ชอบอยู่ในที่โล่งเตียน ทางจังหวัดยะลา ปัตตานี และนราธิวาสชาวไทยจะเรียกว่า “ซาไก” แปลว่าแข็งแรง หรือป่าเถื่อน บ้างก็เรียกพวกเขาว่า ซินอย (Senoi) เซมิง (Semong) และนิกริต (Nigrito) แต่ชาวเงาะป่าจะเรียกตัวเองว่า “มันนิ” และพอใจให้คนอื่น ๆ เรียกเขาตามภาษามลายูพื้นเมืองว่า “โอรัง อัสลี” แปลว่า คนดั้งเดิมมากกว่าชื่อใดทั้งหมด คนเผ่ามันนินี้ยังดำรงชีวิตอยู่ด้วยการเก็บหาอาหารจากธรรมชาติ ไม่รู้จักการเพาะปลูก อาหารจำพวกเนื้อสัตว์ก็ได้อาหารล่า ยังไม่รู้จักเพาะเลี้ยง เครื่องมือเครื่องใช้ก็ล้วนแต่เป็นธรรมชาติ เช่น เอาไม้ไผ่มาทำเครื่องดนตรีหวี และอาวูธ เอากาบหมาก กะลา หรือใบตอง มาทำภาชนะใส่อาหาร ศิลปกรรมต่างๆ ไม่มี นอกจากการแกะสลักเป็นลายเส้นรูปทรงเรขาคณิตลงบนผิวไม้ไผ่ที่เอามาทำหวีหรืออาวูธ เขารู้จักใช้ไฟในการเผา ต้มอาหารให้สุก ความเจริญทางด้านภาษาที่ใช้สื่อสารความหมายกัน ก็เพียงแต่ใช้คำพูดไม่มีตัวอักษรใช้ เมื่อพิจารณาจากศิลปะของการยังชีพดังกล่าวมานี้ สามารถสรุปได้ว่า ลักษณะสังคมของคนเผ่ามันนินี้ยังเป็นสังคมยุคล่าสัตว์ และเก็บหาอาหาร ดังที่สถาบันทางวัฒนธรรมของชาติ ได้กล่าวถึงดนตรีและนาฏศิลป์ของคนเผ่ามันนิไว้ ดังนี้

ไพบูลย์ ดวงจันทร์ (2541) ได้กล่าวถึงเครื่องดนตรีของคนเผ่ามันนิไว้ว่าเป็นเครื่องดนตรีประเภทให้จังหวะด้วยการตีหรือดี ประดิษฐ์ขึ้นจากไม้ไผ่ตามแบบ

ที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษตั้งแต่โบราณ มีทั้งหมด 8 ชนิด ดังนี้ ชนิดที่ 1 ลักษณะเป็นกระบอกกลม ทำจากไม้ไผ่ยาว 1 เมตร เจาะทะลุหมดทุกข้อเว้นแต่ข้อสุดท้ายไม่ต้องทะลุ เจาะรูไว้ขนาดเท่าปลายนิ้วก้อยเวลาบรรเลงใช้ใบไม้ขนาดใหญ่ตีทางปากกระบอกด้านที่ทะลุข้อออกหมด จะมีเสียงทุ้มดัง บิ่ง บิ่ง

ชนิดที่ 2 ลักษณะเป็นกระบอกกลม ทำจากไม้ไผ่ขนาดเล็กกว่าชนิดที่ 1 ยาวประมาณ 2 ฟุต ปลายข้างหนึ่งตัดตรง อีกข้างหนึ่งตัดในลักษณะเฉียงอย่างผ่านบวบ เจาะทะลุหมดทุกข้อ เวลาเล่นใช้ฝ่ามือหรือใบไม้ขนาดใหญ่ตีทางปากกระบอกด้านที่ตัดตรงจะให้เสียงดัง บิ่ง บิ่ง แล่ลมกว่าชนิดที่ 1

ชนิดที่ 3 กลองจำปี ทำจากไม้ไผ่ขนาดกลาง 1 ปล้อง ให้มีข้อติดอยู่ทั้ง 2 ด้านไม่ต้องเจาะทะลุข้อ จากปลายทั้งสองด้านวัดเข้ามา 1 นิ้ว ใช้มีดเฉือนผิวออกทั้งตลอดแนวกว้างประมาณ 1 นิ้ว ที่ตรงกลางท่อนไม้ไผ่ที่เฉือนออกทิ้งไปแล้วเจาะรูให้มีเส้นผ่าศูนย์กลาง 1.5 เซนติเมตร

ชนิดที่ 4 ลักษณะเป็นกระบอกกลม ทำจากไม้ไผ่ 1 ปล้อง ขนาดเดียวกับกลองจำปี ปลายด้านหนึ่งตัดให้ติดข้อ อีกด้านหนึ่งตัดข้อทิ้ง ด้านนี้แฉะที่ผิวไม้ไผ่สอดเอากาบหมากที่ตัดไว้เป็นวงกลม ขนาดพอดีกับวงกลมของปล้องไม้ไผ่ เวลาบรรเลงใช้มือตีบนกาบหมาก

ชนิดที่ 5 ลักษณะเป็นกระบอกกลมขนาดเท่าข้อมือ ยาวประมาณ 1 ฟุต ตัดไม้ไผ่ให้มีข้อติดอยู่ห่างจากปลายด้านหนึ่งเล็กน้อยพอใช้มือถือได้ เลยข้อไปประมาณ 1 นิ้ว เจาะรู 2 รู ให้อยู่ร่งข้ามกันห่างจากรูเล็กน้อยก็จะขาดไม้ไผ่ให้เป็นรูปข้อม 2 ขา เวลาบรรเลงใช้ด้านที่เป็นรูปข้อมเคาะกับฝ่ามือ

ชนิดที่ 6 กรับ ทำจากไม้ไผ่ 2 อัน ขนาดใหญ่พอจับถือได้ถนัด ยาวประมาณ 1 ฟุต

ชนิดที่ 7 เครื่องเคาะให้จังหวะ ทำจากกะลา 1 คู่

ชนิดที่ 8 กลองมลายู เป็นกลองที่ได้รับอิทธิพลไปจากกลองศิลปะของมลายู เครื่องดนตรีของชาวมันนิ เวลาเล่นก็จะตีพร้อมๆ กัน จะให้จังหวะช้าหรือเร็วขึ้นอยู่กับหัวหน้าวงเป็นผู้สั่งหรือตามคำขอของผู้ฟังที่เข้ามานั่งร่วมวง เพลงที่ชาวมันนิใช้ร้อง เป็นเพลงสั้นๆ ง่ายๆ มีไม่กี่เพลง เช่น เพลงนา ตุม จิ เบ มีบทร้องว่า

“นำ นานำ นานำ ตุ่มจิ เบ” ร้องซ้ำไปมาประมาณ 10 เทียบก็จบเพลง ด้านนาฏศิลป์ก็ไม่มีลีลาจังหวะที่เป็นแบบแผนแน่นอน โดยมากเป็นการเดินให้เข้ากับจังหวะดนตรีอย่างตามใจชอบ ส่วนการรำหรือระบำอย่างอื่นไม่มีเลย นอกจากนี้ยุพร แสงทักษิณ (2529) ยังได้กล่าวถึงการแต่งกายและการละเล่นดนตรีของชนเผ่าม่านนี้ไว้ สรุปได้ว่า ผู้ชายนุ่งผ้าคากหว่างขา แล้วกระหวัดรอบเอวไว้ชายหน้าหลังเรียกว่า “นุ่งเลาะเตี๊ยะ” ชายผ้าที่ห้อยไว้ด้านหน้าเรียกว่า “โก๊พอก” ชายที่ห้อยด้านหลังเรียกว่า “ กอเลาะ” ผู้หญิงนุ่งเตี๊ยะชั้นในเรียกว่า “จะวัด” เป็นสายรัดชั้นนอกและผ้าทาบหว่างขาแล้วนุ่งพันรอบเอวข้างนอก เมื่อไม่มีผ้านุ่งก็ใช้จางใบไม้แทน เมื่อมีผ้านุ่งหมักจะใช้ผ้าเรียกว่า “ฮอลี” ห้อยลงมาเหนือเข่า ผู้หญิงโสดจะใส่ตุ้มหูดอกไม้ จำพวกดอกจำปูน เครื่องประดับ กำไลร้อยด้วยเม็ดมะกล่ำ หวีทำด้วยปล้องไม้ไผ่ขนาดใหญ่ ผ่ากลางจักเป็นซี่ๆ แล้วแต่งลวดลายด้วยตะกั่วหรือย้อมสี ทัดผมด้วยดอกไม้สีแดง จากการศึกษาดนตรีและนาฏศิลป์ของชาวม่านนี้สรุปได้ว่า ดนตรีและนาฏศิลป์ของชาวม่านนี้เป็นระดับพื้นฐานของสังคมมนุษย์ที่ยังเป็นชาวป่าล่าสัตว์ เครื่องดนตรีประดิษฐ์จากไม้ไผ่มีเพียงไม่กี่ชิ้น จัดเป็นประเภทให้จังหวะทั้งสิ้น ส่วนเครื่องดนตรีประเภทให้ทำนองยังไม่มี เนื้อเพลงที่ใช้ร้องกัน เป็นภาษาม่านนี้สั้นๆ ง่ายๆ ส่วนการเต้นรำของชาวม่านนี้ไม่มีท่ารำที่เป็นแบบแผนเพียงแต่เดินรำให้เข้ากับจังหวะดนตรีตามใจชอบเท่านั้น มักจะใช้ไกรงเคาะหรือตีด้วยไม้กรับ จากสถานการณ์ที่ทางราชการพยายามให้ชาวม่านนี้อยู่เป็นหลักแหล่ง จะอพยพเร่ร่อนไปหาที่อยู่อาศัยตามใจชอบเหมือนสมัยก่อนไม่ได้แล้วนั้นทำให้ดนตรีและนาฏศิลป์ของชาวไทยพุทธและไทยอิสลามซึ่งเป็นชนกลุ่มใหญ่รอบๆ ชุมชนม่านนี้เข้าไปมีอิทธิพลต่อดนตรีและนาฏศิลป์ของชาวม่านนี้อย่างมาก ตลอดทั้งเยาวชนของชาวม่านนี้ไม่สนใจในดนตรีและนาฏศิลป์ของตนเองน้อยลง เหล่านี้เป็นเหตุทำให้ดนตรีและนาฏศิลป์ของชาวม่านนี้เสี่ยงต่อการสูญหายไปในที่สุด

จากปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะสร้างสรรค์การแสดงชุด ม่านนิบาตฯ ขึ้น และจึงได้ทำการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับดนตรีและนาฏศิลป์ของชาติพันธุ์เอกลัทธิและการเล่น วิธีการเล่นดนตรีของชาติพันธุ์ม่านนี้ที่มีความโดดเด่นสามารถใช้สัดส่วนของร่างกาย ได้แก่ ศีรษะ ฝ่ามือ ปลายนิ้วมือ หัวเข่า ตลอดจน

อากัปกริยาเคลื่อนไหวลักษณะต่างๆ ตีกระทบกันทำให้เกิดเสียงเรียกรวมกันว่า “บาแตซ” ทั้งหมดมี 6 ชนิด ลักษณะการเล่นจะใช้การเคาะพร้อมๆ กันอันเป็นเอกลักษณ์ของเครื่องดนตรีแต่ละชนิด โดยศึกษาจังหวะ ทำนองเพลง และท่าทางของผู้ตี รวมถึงศึกษาวิถีชีวิตศิลปวัฒนธรรมของชนเผ่าม้งที่มีความผูกพันอยู่กับป่าด้วย โดยที่มาของชื่อชุดการแสดง มาจากแนวคิดในการนำลักษณะเสียงที่เกิดจากการตีไม้ไฟพร้อมกันจนเกิดเสียงเป็นทำนองเพลงมาเรียงร้อย รวมทั้งนำชื่อเรียกเครื่องดนตรีของชนเผ่าม้งนี้ที่เป็นแหล่งกำเนิดเสียงดังกล่าว นำมาเป็นแนวคิดในการสร้างสรรค์การแสดงและเป็นอุปกรณ์การแสดงผสมผสานกัน ใช้เทคนิคทางภาษาชนเผ่าที่แสดงถึงเอกลักษณ์ และสื่อความหมายของการแสดงได้อย่างชัดเจน จนเป็นที่มาของชื่อชุดการแสดงชุด ม้งนิ บาแตซ เพื่อเป็นการสร้างสรรค์รูปแบบการแสดงแนวชนเผ่าอีกชุดหนึ่ง ใช้สำหรับเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมของวิทยาลัยนาฏศิลป์ทูลงและบุคคลทั่วไปที่มีความสนใจในนาฏศิลป์ไทยตลอดจนเป็นแนวทางการรำชนเผ่าตามจารีตนาฏศิลป์ไทย รวมทั้งเป็นหลักฐานอ้างอิงทางวิชาการแก่วงการนาฏศิลป์ไทย หรือผู้ที่สนใจสืบไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมา องค์ประกอบ วิธีการเล่นดนตรีและกระบวนการทำรำของชาติพันธุ์ม้งนิ บ้านวังสายทอง ตำบลวังสายทอง อำเภอเมะนัง จังหวัดสตูล
2. เพื่อศึกษา วิเคราะห์องค์ประกอบ หลักการและแนวทางในการประดิษฐ์ทำรำชนเผ่า
3. เพื่อสร้างสรรค์การแสดงชุด ม้งนิ บาแตซ ในรูปแบบการแสดงชนเผ่า

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้ความรู้เกี่ยวกับกระบวนการ บรรเลงดนตรี และทำนองเพลงตลอดจนทำรำของชนเผ่าม้งนิบ้านวังสายทอง ตำบลวังสายทอง อำเภอเมะนัง จังหวัดสตูล โดยผู้วิจัยมีการบันทึกไว้เป็นลายลักษณ์ และบันทึกไว้เป็นภาพนิ่ง

2. เพื่อเป็นหลักฐานอ้างอิงทางวิชาการ และเป็นแนวทางในการสร้างสรรค์การรำชนเผ่าอื่นๆ

3. เพื่อพัฒนาทักษะทางด้านนาฏศิลป์ไทยแก่นักเรียนนักศึกษาให้มีคุณภาพทางวิชาชีพเพิ่มขึ้น รวมทั้งบุคคลผู้สนใจนำไปศึกษาค้นคว้าต่อไป

ขอบเขตของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาประวัติความเป็นมาและ ด้านรูปแบบการเล่นดนตรีและนาฏศิลป์ของ ชาตัพันธ์ของม้านิ ในพื้นที่บ้านวังสายทอง ตำบลวังสายทอง อำเภอมะนัง จังหวัดสตูล โดยนำข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์ ผู้วิจัยได้นำมาใช้ในการสร้างสรรค์การแสดงชุด “ม้านิ บาแตซ” เป็นงานวิจัยสร้างสรรค์แนวชนเผ่าตามจารีตนาฏศิลป์ไทย

นิยามศัพท์เฉพาะ

การสร้างสรรค์การแสดง หมายถึง กระบวนการสร้างสรรค์นาฏศิลป์ชนเผ่าชุด ม้านิ บาแตซ โดยผ่านกระบวนการคิด ซึ่งเป็นการแสดงที่มีทำนองเพลงดนตรีและท่ารำที่สื่อความหมายถึงการเกี่ยวพาราสีระหว่างหนุ่มสาวชนเผ่าม้านิ ในตำบลวังสายทอง อำเภอมะนัง จังหวัดสตูล เริ่มจากแนวคิด การออกแบบองค์ประกอบของการแสดง รูปแบบการแสดง เครื่องแต่งกาย เครื่องดนตรี และทำนองเพลง การแปรแถว และอุปกรณ์การแสดง และการออกแบบท่ารำ โดยประติษฐ์ ดัดแปลง หรือปรับปรุงท่ารำตามแบบชนเผ่าเข้ากับจารีตนาฏศิลป์ไทย

องค์ประกอบของการแสดง หมายถึง ส่วนต่างๆ ที่ประกอบขึ้นเป็นการแสดงสร้างสรรค์ชุด ม้านิ บาแตซ ได้แก่ ผู้แสดง เครื่องดนตรีและทำนองเพลง เครื่องแต่งกาย ท่ารำ และอุปกรณ์การแสดง เพื่อให้การแสดงชุด ม้านิ บาแตซ มีความสมบูรณ์ตามแบบแผนนาฏศิลป์ไทย

วิธีการแสดง หมายถึง วิธีการนำเสนอการแสดงประเภทการรำชนเผ่าตามแบบแผนนาฏศิลป์ไทยที่สร้างสรรค์ขึ้นใหม่ชุด ม้านิ บาแตซ ในรูปแบบการรำหมู่ เพื่อแสดงถึงความสามารถของผู้แสดง สื่อความหมายถึงการพบปะสังสรรค์ของชน

เผ่ามันนีหลังจากที่ออกป่าล่าสัตว์กลับมาด้วยความปลอดภัยก็มีการเฉลิมฉลองด้วยการเล่นดนตรีและนาฏศิลป์ประจำชนเผ่ามันนี

กระบวนการทำรำมันนี บาแตช หมายถึง ทำรำต่างๆ ที่ร้อยเรียงเข้าด้วยกัน ประกอบดนตรีและทำนองเพลง สื่อความหมายถึงการพบปะสังสรรค์ของชนเผ่ามันนีที่กลับจากการออกป่าล่าสัตว์ด้วยความปลอดภัย ด้วยการเล่นดนตรีและเกี่ยวพาราสิระหว่างชายหนุ่มและหญิงสาวชาวมันนี

หลักการและแนวทางในการประดิษฐ์ทำรำมันนี บาแตช หมายถึง หลักการรำชนเผ่าตามแบบแผนการแสดงนาฏศิลป์ไทย ประกอบด้วย ทำรำหลักบอกรายการเครื่องดนตรีแต่ละชิ้น และทำรำขยายเพื่อแสดงการเล่นดนตรีประจำชนเผ่าและแนวทางในการคิด การออกแบบองค์ประกอบการแสดงที่สร้างสรรค์ขึ้นใหม่ ชุตมันนี บาแตช

กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินงานวิจัย

การวิจัยการสร้างสรรค์การแสดงชุด มั่นนิ บาแตช เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เพื่อให้ได้คำตอบตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ผู้วิจัยจึงกำหนดระเบียบวิธีวิจัย ดังต่อไปนี้

1. ศึกษาค้นคว้ารวบรวมข้อมูลจากวิทยานิพนธ์ หนังสือ เอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
2. การสัมภาษณ์ ผู้วิจัยใช้รูปแบบวิธีการสัมภาษณ์ทั้งในการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) และใช้การสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง (Non Structured Interview) รูปแบบการสัมภาษณ์เป็นการลงพื้นที่ภาคสนาม โดยสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการแสดงดนตรีและนาฏศิลป์ของชนเผ่าม้งนิ
3. การสังเกตการณ์ การสังเกตการณ์ โดยการศึกษารูปแบบ หลักและกลวิธีการเล่นดนตรีของชนเผ่าม้งนิ โดยวิธีการพิจารณาด้วยตนเองในการสังเกตการณ์ ทั้งแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม
4. การสร้างสรรค์ผลงานการแสดงโดยนำองค์ความรู้ที่ได้วิเคราะห์จากข้อมูลที่รวบรวมมาเป็นแนวทางในการสร้างสรรค์การแสดง
5. การนำเสนอผลงานการแสดง โดยมีผู้ทรงคุณวุฒิร่วมกันตรวจสอบ และรับฟังข้อเสนอแนะเพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไข จนเป็นที่เห็นชอบร่วมกัน โดยใช้วิธีการพรรณนาเชิงวิเคราะห์ในการนำเสนอผลงานงานวิจัยเป็นรูปเล่ม

สรุปผลการวิจัย

ประวัติความเป็นมา การเล่นดนตรีและนาฏศิลป์ของชาติพันธุ์ม้งนิ ในตำบลวังสายทอง อำเภอเมษิง จังหวัดสตูล มีลักษณะของดนตรีและนาฏศิลป์ระดับพื้นฐานง่ายๆ เครื่องดนตรีมีไม้ก็ขึ้นล้วนแต่ประดิษฐ์ขึ้นด้วยไม้ไผ่ตามแบบที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษตั้งแต่โบราณ จัดอยู่ในเครื่องดนตรีประเภทให้จังหวะด้วยการตีทั้งสิ้น ส่วนเครื่องเป่าหรือเครื่องดนตรีที่ให้ทำนองไม่มีใช้เลย เพลงที่ร้องเป็นเพลงสั้นๆ มีไม้ก็เพลง เครื่องดนตรีของชาวม้งนิที่ปรากฏมีทั้งหมดจำนวน 8 ชนิด

โดยประดิษฐ์ขึ้นจากไม้ไผ่ 6 ชนิด แต่ละชนิดไม่มีชื่อเรียกๆ รวมกันทั้งหมดว่า “บาแตซ” และปัจจุบันได้รับเอากลองมลายูของชาวมุสลิมเข้าไปใช้ด้วย ส่วนด้านนาฏศิลป์ก็ไม่มีท่ารำที่เป็นแบบแผนแน่นอน ส่วนใหญ่เป็นการเต้นรำให้เข้ากับจังหวะดนตรีตามใจชอบ

ภาพประกอบที่ 1 ชาติพันธุ์มณี

ภาพประกอบที่ 2 การแต่งกายของผู้ชาย
มณีแบบดั้งเดิม

วิธีการบรรเลงและขนบนิยมในการแสดง เมื่อจะเล่นดนตรีนักดนตรีก็จะเอาเครื่องดนตรีมานั่งล้อมวงที่บริเวณลานกว้างกลางทับ (กระท่อม) คนอื่นๆ ก็จะออกมานั่งล้อมวงกัน กลางวงก็จะก่อไฟไว้กองหนึ่งสำหรับให้แสงสว่างและใช้สำหรับเผาอาหารจำพวกมันหรือเนื้อสัตว์สำหรับใช้เลี้ยงกันในขณะเล่นดนตรี เวลาเล่นดนตรีก็จะตีดนตรีพร้อมๆ กัน จะให้จังหวะช้าหรือเร็วแล้วแต่หัวหน้าเป็นคนสั่งหรือทำตามคำขอของผู้ฟังที่มานั่งร่วมวง เมื่อดนตรีบรรเลงขึ้นผู้ฟังก็จะปรบมือโยกตัวไปตามจังหวะ ถ้าดนตรีเล่นจังหวะคึกคะนองเป็นที่สออารมณ์ในขณะที่ตีสุราเมามายพอสมควรก็จะลุกขึ้นกระโดดโลดเต้น เล่นล้อไฟไปตามจังหวะจนใกล้สว่างหรือสุราอาหารหมดก็จะแยกย้ายกันกลับทับ (กระท่อม) ของตนเอง

ภาพประกอบที่ 3 เครื่องดนตรีของ
ชาวมันนิ

ภาพประกอบที่ 4 การเล่นดนตรีของ
ชาวมันนิ

โอกาสที่แสดง ชาวมันนิจะมีการเล่นดนตรีและร้องรำทำเพลงเนื่องในโอกาสงานรื่นเริงต่างๆ เช่น งานแต่งงาน หรือดีใจที่ในความสำเร็จจากการออกป่าล่าสัตว์ใหญ่มาได้ หรือดีใจที่ทุกคนกลับมาถึงทับ (กระท่อม) ด้วยความปลอดภัยจากการเข้าป่าล่าสัตว์ เป็นต้น ส่วนในพิธีกรรมอื่นๆ เช่น งานศพ จะไม่มีการเล่นดนตรีเพราะถือว่าเป็นการสูญเสียญาติพี่น้องจึงไม่ควรแก่การสนุกสนานรื่นเริง ตนเอง

ภาพประกอบที่ 5 การเล่นดนตรีของ
ชาวมันนิแบบดั้งเดิม

ภาพประกอบที่ 6 การเต้นรำของ
มันนิแบบดั้งเดิม

1. การวิเคราะห์หลักการสร้างสรรค์หรือประดิษฐ์ทำรำชนเผ่า

ก่อนที่ผู้วิจัยจะได้ทำการสร้างสรรค์ทำรำ ชุต มั่นนิ บาแตช นั้น ผู้วิจัยจำเป็นต้องศึกษาความเป็นมา โครงสร้างของการเล่นดนตรีและนาฏศิลป์ของชนเผ่ามั่นนิ เพื่อจำแนกการเล่นดนตรีและนาฏศิลป์ของชนเผ่ามั่นนิ ออกเป็นประเภทต่างๆ เพื่อนำมาวิเคราะห์ เปรียบเทียบ และเป็นหลักในการสร้างสรรค์ทำรำชุต มั่นนิ บาแตช และเป็นแนวทางให้ผู้ที่สนใจจะสร้างสรรค์การแสดงประเภทชนเผ่าต่อไป ดังนี้

1.1 การศึกษาการเล่นดนตรีและนาฏศิลป์ของชนเผ่ามั่นนิ

โดยผู้วิจัยได้แบ่งหลักการสร้างสรรค์ทำรำออกเป็น 5 ช่วง ได้แก่

1. การสร้างสรรค์ทำรำช่วงการเดินทางมายังลานนัดหมาย
2. การสร้างสรรค์ทำรำช่วงเล่นดนตรีชนเผ่า
3. การสร้างสรรค์ทำรำช่วงการเดินทางมายังลานของหญิงสาว
4. การสร้างสรรค์ทำรำช่วงการเกี่ยวพาราฮี
5. การสร้างสรรค์ทำรำสื่อถึงการเดินทางกลับทับ (กระท่อม)

1.1.1 การสร้างสรรค์หรือการประดิษฐ์ทำรำช่วงการเดินทางมายังจุดนัดหมายทำรำในช่วงนี้เป็นการเดินมามายังจุดนัดหมาย จะมีการบรรจจุทำรำที่มาจากทำธรรมชาติของชาวป่า เช่น ท่าเดิน ท่านั่ง ท่ายืน ท่าวิ่ง ท่ากระโดด เป็นต้น จะเห็นได้ว่าท่ารำในขั้นตอนนี้ สื่อถึงการเดินทางมายังสถานที่พบปะสังสรรค์กันหลังจากกลับมาจากการล่าสัตว์ในป่าด้วยความปลอดภัยแล้ว การสร้างสรรค์ทำรำสามารถทำได้หลากหลาย แต่ต้องคำนึงถึงเพลง ดนตรีและความหมายของการแสดงเป็นสำคัญ

1.1.2 การสร้างสรรค์ทำรำ การสร้างสรรค์ทำรำช่วงการเล่นดนตรีชนเผ่า การบรรจจุทำรำในเพลงมั่นนิ บาแตช ท่ารำที่ใช้ในช่วงนี้ เลียนแบบธรรมชาติจากกิริยาท่าทางในการเล่นดนตรีการตีเกราะเคาะไม้ของหนุ่มชนเผ่ามั่นนิ

1.1.3 การสร้างสรรค์ทำรำ ช่วงการเดินทางมายังสถานที่นัดหมายของสาวชาวมั่นนิ เป็นการบรรจจุทำรำประกอบเพลง ท่ารำที่ใช้ในช่วงนี้จะใช้ท่าที่เลียนแบบมาจากทำธรรมชาติ เป็นการเลียนแบบกิริยาอาการของชาวมั่นนิใน

การเดินทาง เช่น ท่าทางการเดิน สามารถพบได้ทั้งเดินช้า เดินเร็ว วิ่งมีการหยุดพักเหนื่อย หรือการใช้มือเคาะบริเวณส่วนต่างๆ ของร่างกาย ส่วนเพลงบรรเลงที่ใช้ในช่วงนี้ คือ เพลงมันนิ บาแตซ จังหวะชบาแดง

1.1.4 การสร้างสรรค์ท่ารำช่วงการเกี่ยวพาราสิ หลักในการสร้างสรรค์ท่ารำ จะเป็นการบรรจุท่ารำในลักษณะที่เป็นธรรมชาติของการหยอกล้อกัน การเกี่ยวพาราสิระหว่างหนุ่มสาวขามันนิ ที่ดัดแปลง ปรับปรุงท่ารำให้สอดคล้องกับท่วงทำนองเพลงที่มีทั้งช้าและเร็ว โดยการเลือกท่ารำที่สื่อความหมายได้เด่นชัด มีการใช้ท่ารำซึ่งเป็นท่าที่แสดงถึงความหมายถึงความเจ้าชู้ igrumgrim ท่าเจินอาย เมื่อนำท่ารำมาสวมเข้ากับทำนองเพลง พบว่า สอดคล้องตรงความหมายเข้ากับทำนองเพลงมันนิ บาแตซ จังหวะสงรัก

1.1.5 ท่ารำในขั้นตอนสุดท้าย เป็นการเดินทางกลับที่พักของตนเองด้วยเป็นเวลาตีหรือเวลาใกล้สว่างแล้ว มีการบรรจุท่ารำประกอบเพลงโอรังอัสนี จังหวะกลับทับ โดยผู้วิจัยได้อนุมานว่า หลักในการสร้างสรรค์ท่ารำหรือการประดิษฐ์ท่ารำ จะเป็นการใช้ท่ารำในลักษณะการรำจากการนำท่าธรรมชาติมาดัดแปลงปรับปรุงท่ารำให้มีความหมายและสื่อถึงวิถีชีวิตของชาติพันธุ์มันนิ โดยการเลือกท่าที่มีความหมายเด่นชัด เช่น ท่าหยอกล้อ กระเช้าเข้าเหย้า มีการใช้ท่ารำซึ่งเป็นท่าที่แสดงถึงความหมายถึงความร่าเริงสนุกสนานมาร้อยเรียงในการแสดงเข้ากับทำนองเพลงพบว่า ท่าทางที่สื่อมีความหมายตรงกับทำนองเพลงชัดเจนที่ใช้ในแต่ละช่วงของการแสดงได้

1) **ท่ารำหลัก** เป็นท่ารำที่ประดิษฐ์ขึ้นเฉพาะเพื่อแสดงความหมายถึงการเล่นดนตรีชิ้นต่างๆ เช่นใช้เครื่องดนตรีกระทุ้งบนพื้น ท่าตีลงบนฝ่ามือ หน้าขา หัวไหล่ เป็นต้น โดยใช้ส่วนมือจับหรือถือเครื่องดนตรีตี เคาะหรือตังวง การแบฝ่ามือ การทำสะพานกับตำแหน่งจริงของอวัยวะส่วนต่างๆ ของร่างกาย ประกอบด้วยท่าทางต่างๆ ดังนี้

1.1) มีการบรรจุท่ารำหลักประกอบทำนองเพลง โดยแยกเป็นท่ารำหลัก ดังนี้

สรุปได้ว่า กระบวนท่ารำในการสร้างสรรค์การแสดงชนเผ่าม้งนิ ผู้วิจัยได้สร้างสรรค์กระบวนท่ารำ โดยยึดท่าจากการเล่นดนตรีและนาฏศิลป์ของ ชนเผ่าม้งนิ ดนตรีและทำนองเพลงเป็นหลัก ซึ่งสามารถแยกกระบวนท่ารำหลักของการแสดง ชุด ม้งนิ บาแตช มีทั้งหมดจำนวน 2 รูปแบบ ได้แก่ 1. ท่ารำเลียนแบบ การเล่นดนตรี 2. ท่ารำที่ประดิษฐ์ขึ้น

3) ท่าเชื่อม หมายถึง ท่ารำที่ใช้เชื่อมระหว่างท่ารำกับท่ารำ ในการแสดงของชนเผ่าม้งนิจะเต้นรำต่อเนื่องไปเรื่อยๆ ไม่มีการหยุดนิ่ง โดยท่าเชื่อม จะทำหน้าที่ร้อยเรียงท่าต่างๆ เข้าด้วยกัน ทำให้การแสดงมีความกลมกลืน สิ้นไหล ต่อเนื่องไปอย่างสมบูรณ์ไม่หยุด ท่าเชื่อมจะใช้ร้อยเรียงระหว่างท่ารำหลักกับท่ารำหลัก ท่ารำหลักกับท่าเชื่อม ท่าเชื่อมนั้นเป็นท่าเต้นที่นำท่าส่วนมือที่ปรากฏในการ เต้นรำ ผู้วิจัยขอยกตัวอย่างท่าเชื่อมในการแสดงของชนเผ่าม้งนิ ดังนี้ ถืออุปกรณ์ ตั้งวงกลาง การถืออุปกรณ์หยามือ การถืออุปกรณ์พับเท้าสะเอว และตั้งข้อมือ เป็นต้น สอดคล้องกับที่ เมธินี จิระวัฒนาได้กล่าวถึงการออกแบบท่าทางประกอบ การแสดงละครร่วมสมัยเรื่องเงาะป่าไว้ว่า การเลือกลีลาการแสดงออกด้วยภาษากาย ชนเผ่าเงาะมีความต่างจากคนทั่วไป มีความเป็นพื้นถิ่น การใช้ภาษากายด้วยท่ารำ แบบการรำตามแบบแผนของนาฏศิลป์ไทยจึงเป็นสิ่งแปลกแยก ดังนั้นในการดัดแปลง จึงเป็นการเต้นรำต่อเนื่องไปเรื่อยๆ ไม่มีการหยุดนิ่ง โดยท่าเชื่อมนี้จะทำหน้าที่ร้อย เรียงท่าเต้นรำต่างๆ เข้าด้วยกันทำให้การแสดงมีความกลมกลืน สิ้นไหล ต่อเนื่องไป อย่างสมบูรณ์ไม่หยุด ท่าเชื่อมจะใช้ร้อยเรียงระหว่างท่าเต้นหลักกับท่าเต้นหลัก ท่าเต้นหลักกับสร้อยท่า หรือสร้อยท่ากับสร้อยท่า ซึ่งท่าเชื่อมนั้น เป็นท่าเต้นที่นำ ท่วงทีภาษากายที่เป็นโมเดิร์น ดานซ์มาประยุกต์ใช้ผสมผสานกับท่าเดิน การเคลื่อนไหว และท่าเต้นระบำกราวเงาะ โดยเน้นลีลาธรรมชาติของมนุษย์มีความติดดิน สามารถ สะท้อนสภาพความเป็นชาวเงาะได้อย่างชัดเจน (เมธินี จิระวัฒนา, 2539)

นอกจากลีลาท่าทางการเคลื่อนไหวส่วนต่างๆ ของร่างกาย ไม่ว่าจะเป็น มือ แขน เท้า ขา ไหล่ และศีรษะ ยังต้องคำนึงถึงทิศทางการเคลื่อนไหวและ อารมณ์ จะเป็นส่วนที่ทำให้ท่ารำเกิดความงดงามโดยท่ารำหลักในการสร้างสรรค์

การแสดงชนเผ่าม้งนิ จะมีโครงสร้างของส่วนใหญ่เหมือนกันแต่มีความแตกต่างกันบ้าง ในความเป็นพื้นถิ่น การใช้ภาษาภายด้วยท่าทางธรรมชาตินำมาประยุกต์ผสมผสานกันตามลักษณะของท่ารำตามความคิดสร้างสรรค์หรือตามความสามารถของผู้สร้างสรรค์ท่าเต้นรำในการแสดง

2. โครงสร้างการแสดงของการสร้างสรรค์การแสดง ชุด ม้งนิ บาแตช
ประกอบด้วย รูปแบบการแสดง ลำดับการแสดง การแสดงสีหน้าและอารมณ์ของผู้แสดง ความสัมพันธ์ของผู้แสดง การใช้พื้นที่บนเวที การเคลื่อนที่และทิศทาง และที่มาของกระบวนการท่ารำ ดังนี้

2.1 รูปแบบการแสดงชุด ม้งนิ บาแตช

การแสดงสร้างสรรค์การแสดงชุด ม้งนิ บาแตช เป็นการเล่นดนตรีชนเผ่าระหว่างฝ่ายชายและฝ่ายหญิง ประกอบด้วย ผู้แสดง 12 คน ผู้ชาย 6 คน ผู้หญิง 6 คน ท่ารำประดิษฐ์ขึ้นโดยเลียนแบบกิริยาท่าทางที่เป็นธรรมชาติของชาวม้งนิชาย-หญิงหลังจากออกไปล่าสัตว์มาได้ก็จะมีการฉลองพบปะสังสรรค์กัน และรำรำเกี่ยวพาราสีกัน ความสวยงามของท่ารำอยู่ที่กระบวนการในการเล่นดนตรีของชนเผ่าม้งนิ การหยอกล้อระหว่างผู้แสดงชายและผู้แสดงฝ่ายหญิงด้วยท่าทางที่เป็นธรรมชาติตามวิถีชีวิตของชาวป่า เช่น ตบขา ท่าโยกตัว ท่าฟังเสียงสัตว์ และ ท่ากระโดดโลดเต้น เป็นต้น ซึ่งท่ารำจะสอดคล้องกับท่วงทำนองเพลงที่มีทั้งจังหวะช้าและเร็ว โดยมีเครื่องดนตรีของชาวม้งนิเรียกว่า “บาแตช” เป็นเครื่องดนตรีประกอบการแสดง การแสดงชุดนี้ผู้แสดงชาย-หญิงจะรำประกอบเพลง 2 เพลง ได้แก่ เพลงม้งนิ บาแตช และเพลงโอรัง อัสลี ใช้เวลาแสดงประมาณ 6 นาที ท่ารำจะสื่อถึงกิริยาการเล่นดนตรีและนาฏศิลป์ของชนเผ่าม้งนิหลังจากกลับมาจากล่าสัตว์ แสดงให้เห็นลีลาสนุกสนานในการพบปะของชนเผ่าม้งนิ นอกจากนี้การแสดงจะมีลักษณะโดดเด่นด้วยการสอดแทรกท่ารำที่แสดงออกถึงชนเผ่าประกอบจังหวะจังหวะกลอง

2.2 ลำดับการแสดง ชุด ม้งนิ บาแตช สามารถแบ่งออกเป็น 5 ขั้นตอน 1.การเดินทางมา เป็นการแสดงท่ารำเพื่อเดินทางมายังสถานที่พบปะ

สังสรรค์ 2. การเล่นดนตรีชนเผ่า เป็นการแสดงทำรำที่สื่อถึงดนตรีชนเผ่าอันมีเนื้อหา สื่อถึงการเล่นดนตรีในอิริยาบถต่างๆ ความงดงามของเครื่องดนตรีแบบชาวป่า วิธีการ เล่นดนตรีของชนเผ่า 3. การเดินทางมายังจุดนัดหมายของหญิงสาว 4. การเกี่ยว พาราสิระหว่างชายหนุ่ม – หญิงสาว 5. การเดินทางกลับทับ(กระท่อม)ของตนเอง เป็นขั้นตอนหลังเสร็จสิ้นการพบปะสังสรรค์ด้วยเป็นเวลาตีกลองมากหรือใกล้เวลารุ่งสาง

2.3. การแสดงสีหน้าและอารมณ์ของผู้แสดงชุด มันนิ บาเตซ

ในแต่ละเพลงผู้แสดงจะมีอารมณ์ที่สัมพันธ์สอดคล้องตามแนวคิด ซึ่งเป็นตัวกำหนดบทบาท ได้แก่ ผู้แสดงชาย และผู้แสดงหญิง การแสดงในช่วงที่ 1 การเดินทางมายังจุดนัดหมาย ผู้แสดงชายในฐานะเป็นชนเผ่ามันนิ ผู้แสดงแสดงอารมณ์ ซึ่งคงไว้ซึ่งความภาคภูมิใจ เข้มแข็งและกล้าหาญ ช่วงที่ 2 โขว์ดนตรีชนเผ่า ผู้แสดง อารมณ์สนุกสนานสีหน้ายิ้มแย้มใส เล่นดนตรีด้วยความเบิกบานใจ ช่วงที่ 3 การเดินทาง มาของผู้หญิง ผู้แสดงหญิงแสดงอารมณ์ยิ้มแย้มแจ่มใส ผู้ชายจะแสดงอารมณ์ รื่นเริง ช่วงที่ 4 เกี่ยวพาราสิ ผู้ชายแสดงอารมณ์สนุกสนานเจ้าชู้กรุ่มกริม ผู้หญิงแสดง อารมณ์ร่าเริง ทำรำสื่อถึงการรักนวลสงวนตัว และเชื่อในในลัทธิผีสางเทวดาตามแบบ ชนเผ่ามันนิ ไม่ปรากฏท่ารำของการถูกเนื้อต้องตัวที่ชนเผ่าถือว่าได้เสียตัวเป็นภรรยา ให้กับชายหนุ่มแล้วถือเป็นการผิดผี ช่วงสุดท้ายจบด้วยการตั้งซุ้ม การเดินทางกลับ ทับของตนเอง ผู้ชายและผู้หญิงจะแสดงอารมณ์ยิ้มแย้มแจ่มใสสนุกสนานร่าเริงเพื่อ สื่ออารมณ์ออกมาสู่ผู้ชมอย่างชัดเจน ซึ่งมีความโดดเด่นในการสื่ออารมณ์ความรู้สึก ตามดนตรีและอารมณ์เพลงประกอบการแสดง

2.4 การใช้พื้นที่บนเวที การเคลื่อนที่ และทิศทาง

ในการแสดงจำเป็นต้องจัดตำแหน่งผู้แสดงบนเวทีหรือพื้นที่ใน การแสดงของผู้แสดง ต้องเคลื่อนที่ไปยังส่วนต่างๆ บนเวทีให้เหมาะสมการใช้พื้นที่ บนเวทินั้นต้องสอดคล้องกลมกลืนตามแบบชนเผ่าและแบบแผนนาฏศิลป์ไทย

2.4.1 การใช้พื้นที่บนเวที การสร้างสรรค์การแสดงชุด มันนิ

บาเตซ ประกอบด้วย ผู้แสดงชาย-หญิง เมื่อแบ่งพื้นที่ออกเป็นส่วนเท่าๆ กัน พบว่า มีการใช้พื้นที่ในการรำทั้งหมด 6 ส่วนจากทั้งหมด6 ส่วนด้วยกัน ได้แก่ พื้นที่ส่วนที่

1, 2, 3, 4, 5, 6 คือ ส่วนที่ 1 การใช้พื้นที่ของผู้แสดงเริ่มจากผู้แสดงชาย 6 คนรำ ออกอกทางประตูทางด้านขวาของเวที ที่ติดอยู่กับพื้นที่ส่วนที่ 1 และผู้แสดงจะหยุด ยืนในพื้นที่ส่วนที่ 4,5,6 เช่นเดียวกับผู้แสดงหญิง 6 คนที่ตามออกมาทางประตูทางด้านขวาของเวที แสดงท่าทางต่างๆ ในพื้นที่ส่วนที่ 1, 2, 3 พื้นที่ส่วนที่ 5 เป็นพื้นที่ของการโชว์การเล่นดนตรีซนเผ่า 1 ครั้ง ในตอนท้ายของการเกี่ยวพาราฮี มีการเคลื่อนที่จากจุดที่ 3 ในพื้นที่ส่วนที่ 5 ไปยังพื้นที่ส่วนที่ 3, 6 เป็นแถวตอนคู่ชาย-หญิง 3 คู่ และพื้นที่ส่วนที่ 2,4 เป็นแถวเฉียง 3 คู่ ตั้งซุ่มในพื้นที่นี้ก่อน แล้วจึงวิ่งแยกเข้า เวทีทางด้านซ้ายที่ติดอยู่กับพื้นที่ส่วนที่ 3 และทางขวาเวทีที่อยู่ติดกับพื้นที่ส่วนที่ 1 เป็นการจบการใช้พื้นที่ในการแสดงรำชุด มั่นนิ บาแดซ

2.4.2 การเคลื่อนที่ เป็นการเปลี่ยนแปลงตำแหน่งของผู้แสดง จากจุดหนึ่งไปถึงอีกจุดหนึ่งพบว่า มีการเคลื่อนที่ในการรำ 5 แบบ คือ เส้นตรง แนวตั้ง เส้นตรงแนวนอน เส้นทแยงมุม เส้นโค้ง และวงกลม

2.4.3 ทิศทาง เป็นแนวหรือทางที่มุ่งไป ซึ่งทิศทางในการรำของผู้แสดง จะยึดการหันลำตัวเป็นหลักตามแนวหรือทางต่างๆ ที่มุ่งไปบนเวที แบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ คือ 1. ทิศตามตำแหน่งของเข็มนาฬิกา ได้แก่ ทิศเหนือ ทิศใต้ ทิศตะวันออก ทิศตะวันออกเฉียงเหนือ ทิศตะวันออกเฉียงใต้ ทิศตะวันตก ทิศตะวันตกเฉียงเหนือ ทิศตะวันตกเฉียงใต้ และ 2. ทิศต่อเนื่อง ได้แก่ ครึ่งวงกลม และวงกลม

2.4.4 ท่าและประเภทของท่ารำ แบ่งออกเป็น 2 แหล่งที่มา ใหญ่ๆ ได้แก่ 1. ท่ารำที่เลียนแบบธรรมชาติ สามารถแยกออกเป็นท่าที่แสดงถึงกิริยา และอิริยาบถของคนป่า ท่าที่แสดงอารมณ์ภายใน 2. ท่ารำที่ประดิษฐ์ขึ้น แบ่งออกเป็น ท่าที่ประดิษฐ์ขึ้นเพื่อสื่อความหมายเฉพาะ และท่าที่ประดิษฐ์ขึ้นเพื่อสื่อถึงการเต้นดนตรีซนเผ่า

2.5 ดนตรี และเพลง ทำนองเพลงที่ใช้ประกอบการแสดง จะใช้ ทำนองเพลงที่สร้างสรรค์ขึ้นใหม่จำนวน 2 เพลง คือเพลง มั่นนิ บาแดซ และเพลง โอริง อัสลี เน้นจังหวะตีเกราะเคาะไม้ เสียงธรรมชาติของเสียงนก เสียงไก่ เป็นต้น ดัดแปลงให้มีกลิ่นอายของชาวป่า

2.6 เครื่องแต่งกาย การออกแบบเครื่องแต่งกาย เนื่องจากชนเผ่าม้ง นีหรือเงาะ เป็นชนกลุ่มน้อยที่อาศัยอยู่ในป่าทึบทางภาคใต้ การนุ่งห่มเสื้อผ้าต่างจาก คนเมือง การออกแบบเครื่องแต่งกายผู้วิจัยจึงเน้นหลักความกลมกลืนกับวิถีชีวิตของ ชนเผ่าม้งนินและสร้างสรรค์เครื่องแต่งกายดั้งเดิมที่ได้เลิกใช้ไปแล้วขึ้นมาใหม่ วัสดุที่ ใช้สำหรับการออกแบบเครื่องแต่งกายจึงเป็นผ้าดิบย้อมสี มีการเลือกใช้สีของ เครื่องแต่งกายให้สอดคล้องกับวิถีชีวิต โดยให้ผู้แสดงชายหญิง แต่งกายแบบชนเผ่า ม้งนินดั้งเดิมสมัยยังไม่รับวัฒนธรรมภายนอก ไม่สวมเสื้อนยืมเปลือยกายท่อนบนทาสี ผิวสีน้ำตาลตามสีกายของชาติพันธุ์ ในส่วนของเครื่องประดับม้งนิน ผู้วิจัยได้สร้างสรรค์ ขึ้นใหม่โดยอาศัยอ้างอิงจากภาพถ่ายสร้างเลียนแบบจากวัสดุธรรมชาติและลูกไม้ป่า ได้แก่ สร้อยคอ ปलอกแขนประดับขนนก กำไลมือ รัตสะเอวห้อยไม้ไผ่ขาง ผู้แสดง หญิง สวมใส่เกาะอกแทนการเปลือยตัวท่อนบนสร้างสรรค์รัตสะเอวห้อยลูกไม้ป่า นอกจากนี้ชนเผ่าม้งนินเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีผมหยิกขดติดหนังศีรษะจึงมีการนำผม ปลอมทำจากไหมวิทยาศาสตร์ซึ่งมีคุณสมบัติที่ดีคือ น้ำหนักเบา ผู้แสดงมีความ คล่องตัวในการเคลื่อนไหวร่างกายหรือเต้นรำ

อภิปรายผล

จากการสร้างสรรค์การแสดง ชุด ม้งนิน บาแตช สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. การสร้างสรรค์การแสดง ชุด ม้งนิน บาแตช นั้น เป็นการสร้างสรรค์ การแสดงที่ได้แนวคิดมาจากการเล่นดนตรี และนาฏศิลป์ของชาวม้งนิน บ้านวังสายทอง อำเภอมะนัง จังหวัดสตูล ทำราสร้างสรรค์ขึ้นโดยนำรูปแบบการเล่นดนตรีที่เรียกว่า “บาแตช” เป็นเครื่องดนตรีทำจากไม้ไผ่ที่ชนเผ่าเล่นกันมาแต่ในอดีตโดยไม่มี เครื่องดนตรีอื่นประกอบ นิยมเล่นกันหลายคนเพื่อให้เกิดความสนุกสนานและเสียง ดังกังวาน เนื่องในงานรื่นเริงต่างๆ โดยเฉพาะงานเทศกาลปีใหม่ งานแต่งงาน หรือเพื่อพบปะสังสรรค์หลังกลับมาจากป่าล่าสัตว์มาได้ ซึ่งสมัยก่อนจะเล่น เพื่อเฉลิมฉลองกันตลอดทั้งคืนเพราะในพื้นที่มีแต่ป่าสิ่งอำนวยความสะดวกยังไม่เข้า มา การเต้นรำไม่มีรูปแบบตายตัวจึงเป็นความสนุกสนานสร้างความผ่อนคลายให้กับ

คนในชนเผ่าผสมกับท่ารำที่สร้างสรรค์ขึ้นใหม่ นอกจากนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาวิเคราะห์และสร้างสรรค์โครงสร้างการแสดงและองค์ประกอบการแสดง โดยสรุปพอสังเขปได้ ดังนี้

2. โครงสร้างการแสดงของการสร้างสรรค์การแสดงชุด มั่นนิ บาแตช

โครงสร้างการแสดงของการสร้างสรรค์การแสดงชุด มั่นนิ บาแตช ประกอบด้วย รูปแบบการแสดง ลำดับการแสดง การแสดงสีหน้าและอารมณ์ของตัวผู้แสดง ความสัมพันธ์ของตัวผู้แสดง การใช้พื้นที่บนเวที การเคลื่อนที่และทิศทาง และที่มาของกระบวนท่ารำ (พีรพงศ์ เสนไสย, 2546)

รูปแบบการแสดง เป็นการเล่นดนตรีและนาฏศิลป์ชนเผ่า ประกอบด้วย ผู้แสดงชาย-หญิง 12 คน ท่ารำประดิษฐ์ขึ้นโดยเลียนแบบจากกิริยาท่าทางที่เป็นธรรมชาติของหนุ่มสาวชนเผ่าหลังจากกลับมาจากการล่าสัตว์ด้วยความปลอดภัยก็จะมาพบปะสังสรรค์รื่นเริงกันด้วยการเล่นดนตรีและเกี่ยวพาราสีกัน ความสวยงามของการรำอยู่ที่กระบวนท่าที่มีลักษณะของการหยอกล้อระหว่างผู้แสดงฝ่ายชายและฝ่ายหญิงด้วยท่าทางที่เป็นธรรมชาติ เช่น ท่ากระโดดโลดเต้น ท่าส่งเสียงเรียก ท่ากวีกมือ เป็นต้น ซึ่งท่ารำจะสอดคล้องกับทำนองเพลงที่มีทั้งช้าและเร็ว โดยมีการแปรแถวต่างๆ ที่มีความแตกต่างไปจากการเล่นดนตรีแบบดั้งเดิมของชนเผ่ามั่นนิ

ลำดับการแสดง การรำแบ่งเป็น 5 ขั้นตอน ดังนี้ 1. การเดินทางมายังลานของผู้ชายมั่นนิ 2. การเล่นดนตรีชนเผ่า 3. ผู้หญิงเดินทางมายังลานนัดหมาย 4. การเกี่ยวพาราสี 5. การเดินทางกลับทับ (กระท่อม)

การใช้พื้นที่บนเวที ในการแสดงจำเป็นต้องจัดตำแหน่งตัวแสดงบนเวทีหรือพื้นที่ในการแสดงของผู้แสดงต้องเคลื่อนที่ไปยังส่วนต่างๆ บนพื้นที่ให้เหมาะสม การใช้พื้นที่เวทินั้นต้องสอดคล้องกลมกลืนตามจารีตและแบบแผนนาฏศิลป์ไทย

การเคลื่อนที่ เป็นการเปลี่ยนแปลงตำแหน่งของผู้แสดง จากจุดหนึ่งไปยังอีกจุดหนึ่ง พบว่ามีการเคลื่อนที่ในการรำ 5 แบบ คือ เส้นตรงแนวตั้ง เส้นตรงแนวนอน เส้นทแยงมุม เส้นโค้ง และวงกลม

ทิศทาง แบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ คือ 1. ทิศตามตำแหน่งของเข็มทิศ ได้แก่ ทิศเหนือ ทิศใต้ ทิศตะวันออก ทิศตะวันออกเฉียงเหนือ ทิศตะวันออกเฉียงใต้

ทิศตะวันตกเฉียงเหนือ และทิศตะวันตกเฉียงใต้ 2. ทิศต่อเนื่อง ได้แก่ ครึ่งวงกลม และวงกลม

ที่มาและประเภทของท่ารำ แบ่งออกเป็น 2 แหล่งที่มาใหญ่ๆ ได้แก่
1. ท่ารำที่เลียนแบบธรรมชาติ สามารถแยกออกเป็นท่าที่แสดงถึงกิริยาและอิริยาบถของคน และท่าที่แสดงอารมณ์ภายใน 2.ท่ารำที่ประดิษฐ์ขึ้น แบ่งออกเป็นท่าที่ประดิษฐ์ขึ้นเพื่อสื่อความหมายเฉพาะและท่าที่ประดิษฐ์ขึ้นเพื่อใช้แสดงความหมายของชนเผ่า

3. องค์ประกอบการแสดงของการสร้างสรรค์การแสดงชุด มั่นนิ บาแตช

องค์ประกอบการแสดงของการสร้างสรรค์การแสดงชุด มั่นนิ บาแตช ประกอบด้วย เพลงดนตรี เครื่องดนตรี ผู้แสดงเครื่องแต่งกาย อุปกรณ์ประกอบการแสดง สถานที่ และโอกาสที่แสดง สอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีการสร้างสรรคานาฏศิลป์ที่สุรพล วิรุฬห์รักษ์ (2547) กล่าวไว้ว่า นาฏยประดิษฐ์ หมายถึงการคิดการออกแบบ และการสร้างสรรค์ แนวคิด รูปแบบ กลวิธีของนาฏศิลป์ชุดหนึ่ง que แสดงโดยผู้แสดงคนเดียวหรือหลายคน ทั้งนี้รวมถึงการปรับปรุงผลงานในอดีต นาฏยประดิษฐ์จึงเป็นการทำงานที่ครอบคลุมปรัชญา เนื้อหา ความหมาย ท่ารำ ท่าเต้น การแปรแถว การตั้งขุม การแสดงหมู่ การกำหนดเครื่องดนตรี เพลง เครื่องแต่งกายฉาก และส่วนประกอบอื่นๆ สร้างได้ดังนี้

เครื่องดนตรี แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มที่ 1 กลุ่มเครื่องทำจังหวะใช้ดนตรีดั้งเดิมของชนเผ่าม้งนิ กลุ่มที่ 2 เครื่องดนตรีประเภทดำเนินทำนอง นำเอาเครื่องดนตรีประเภทเครื่องเป่า คือ ขลุ่ยหลีบ และขลุ่ยเพียงออ กลุ่มที่ 3 เป็นเครื่องดนตรีที่ใช้บรรเลงเสียงธรรมชาติ (เสียงนก เสียงไก่ป่า) ได้แก่ ขลุ่ยที่ใช้ในชุด ขลุ่ยตบนก จุดเด่นของเพลงอยู่ที่การตีหรือเคาะจังหวะไม้ไผ่ ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของชนเผ่าม้งนิ

ทำนองเพลง การสร้างสรรค์การแสดง ชุด มั่นนิ บาแตช ใช้ทำนองเพลงประกอบการแสดงทั้งหมดจำนวน 2 เพลง ได้แก่ เพลงม้งนิ บาแตช จัดอยู่ในประเภทจังหวะดนตรีที่มีอัตราจังหวะการเคาะ มี 4 จังหวะ คือ 1. จังหวะสายน้ำ 2. จังหวะชบาแดง 3. จังหวะชนเผ่า 4. จังหวะสงรัก และเพลงโอรัง อัสลี เป็นเพลงที่ไม่มีอัตราจังหวะของหน้าทับ มี 1จังหวะ คือ จังหวะกลับทับ (กระท่อม)

เครื่องแต่งกาย แต่งกายเลียนแบบชนเผ่าม้งนั 1.การแต่งกายของผู้ชาย เปลือยกายท่อนบน นุ่งผ้าสีน้ำตาลกระหวัดรอบเอวห้อยทิ้งชายหน้า-หลังเรียกว่า “นุ่งเลาะเตี้ยะ” ซึ่งชายผ้าที่ห้อยข้างหน้า เรียกว่า “โกพ็อก” ส่วนชายผ้าที่ห้อยทิ้งชายไปข้างหลังเรียกว่า “กอเลาะ” ในส่วนของเครื่องแต่งกายได้สร้างสรรค์ชิ้นใหม่คือ รัตสะเอว ทำจากผ้าขนสัตว์สีน้ำตาลตกแต่งด้วยท่อนไม้ไผ่ขางผูกเชือกห้อยสลักกันยาวจากสะเอวถึงครึ่งน่อง ขณะแสดงไม้ไผ่ขางจะกระทบกันทำให้เกิดเสียงประสมประสานกับเสียงดนตรี สื่อเป็นสัญลักษณ์ถึงการแต่งกายให้สวยงามเพื่อไปอวดเรียกร้องความสนใจบรรดาสาว ๆ และสร้างสรรค์เครื่องประดับ ได้แก่ ปลอกแขนทำจากขนนก กำไลมือทำจากลูกไก่ สร้อยคอลูกไก่ประดับไข้วเสื่อ ศีรษะสวมวิกผมและทัดดอกไม้สีขาว 2. การแต่งกายของผู้หญิง ได้สร้างสรรค์เครื่องแต่งกายชิ้นใหม่คือ สวมเสื้อเกาะอกสีน้ำตาลแทนการเปลือยอก ผ้านุ่งจับจีบโรยเชิงด้วยผ้าตัวนสีน้ำตาลเรียกว่า “ฮอลี” รัตสะเอวทำจากผ้าขนสัตว์สีน้ำตาลห้อยลูกไก่ สร้างสรรค์เครื่องประดับ ได้แก่ สร้อยคอทำจากลูกไก่ เข็มขัดขนนก กำไลมือทำด้วยลูกไก่ ปลอกแขนทำจากขนนก ต่างหูดอกไม้ ศีรษะสวมวิกผมหยิก เหน็บหวีไม้ไผ่ และทัดดอกไม้สีแดง

ภาพประกอบที่ 7 การแต่งกายการสร้างสรรค์การแสดงชุด ม้งนั บาเตซ

คุณสมบัติผู้แสดง ผู้ชาย จะคัดเลือกจากผู้มีรูปร่างสูงโปร่ง หน้าตาคมสัน ใบหน้ารูปไข่ ผิวดำแดงเหมาะสมกับขนเฝ้ามันนิ และมีบุคลิกภาพดี หลังไหล่ตรง ดุฉิ่งผาย ผู้หญิง จะคัดเลือกจากผู้มีรูปร่างเล็กกะทัดรัดทัด ใบหน้ากลมหรือรูปไข่ หน้าตาคมขำ ผิวดำแดง บุคลิกคล่องแคล่ว มีความสูงไม่เกินกว่าผู้แสดงชายเมื่อแสดงร่วมกันแล้วจะมีความต่างของส่วนสูงไล่เลี่ยกับผู้ชาย ประการสำคัญผู้แสดงชายและผู้แสดงผู้หญิงต้องเป็นผู้ที่มีทักษะการรำ ความแม่นยำในการฟังจังหวะดนตรี ท่วงทำนองเพลง สามารถปฏิบัติท่ารำเข้ากับเพลงดนตรีได้ถูกต้อง

อุปกรณ์ประกอบการแสดง ได้สร้างสรรค์ชิ้นใหม่จำนวน 3 ชิ้น ได้แก่ เกราะพร้อมไม้ตี บาแตชสองง่าม และบาแตช ปาด ประดิษฐ์จากไม้ไผ่ สำหรับผู้แสดง ถือประกอบการแสดงโดยทำเลียนแบบเครื่องดนตรีดั้งเดิมของชนเฝ้ามันนิที่เลิกเล่นไปแล้ว และได้ตกแต่งเพิ่มเติมด้วยทาน้ำมันวานิชเพิ่มความแวววาวเพื่อให้เกิดความสวยงาม

โอกาสที่แสดง สามารถจัดการแสดงได้ทั้งในรูปแบบการแสดงเป็นเรื่องราว การแสดงเป็นชุดเป็นตอน และการแสดงวิพิธทัศนา

ข้อเสนอแนะ

1. สำหรับผู้ที่สนใจศึกษาศิลปะการแสดงสร้างสรรค์ชุด มันนิ บาแตช ผู้วิจัยเห็นว่า ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบการแสดงเกี่ยวกับการรำชนเฝ้ามันนิในประเทศไทย หรือศึกษาเปรียบเทียบการรำชนเฝ้ามันนิในแต่ละภาคที่มีลักษณะหลากหลาย เพื่อหาแนวทางหรือรูปแบบของการรำชนเฝ้ามันนิที่ปรากฏในนาฏศิลป์ไทยให้ครบถ้วนสมบูรณ์ต่อไป

2. ในปัจจุบันการศึกษาข้อมูลการรำประเภทชนเฝ้ามันนิยังขาดตำรา เอกสาร วิดิทัศน์ที่จะใช้ในการค้นคว้า โดยเฉพาะการศึกษารำชนเฝ้ามันนิทางภาคใต้ของประเทศไทย ปัจจุบันไม่นิยมนำมาแสดงและมีผู้ที่รำได้นั้นมีอยู่น้อยมากหวั่นเกรงว่าจะสูญหายไป ดังนั้นหน่วยงานด้านการศึกษาควรจัดสัมมนาเชิงปฏิบัติการให้ความรู้เผยแพร่ท่ารำชนเฝ้ามันนิชุดต่างๆ ที่ไม่เคยได้นำมาใช้แสดงให้เป็นที่ยอมรับ

เพื่อเป็นการอนุรักษ์ สืบทอดและเพิ่มพูนความรู้ ความสามารถแก่ ครู นักเรียน นักศึกษาบุคลากรและผู้ที่มีสนใจด้านนาฏศิลป์ไทยต่อไป

กิตติกรรมประกาศ

การสร้างสรรค์การแสดง ชุด มั่นนิ บาเตซ เรื่องนี้ได้รับทุนสนับสนุนจาก สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ ปีพุทธศักราช 2563 ขอกราบขอบพระคุณนางจันทรา พวงประยงค์ ผู้เชี่ยวชาญด้านนาฏศิลป์ไทย สำนักการสังคีต กรมศิลปากร และศิลปินแห่งชาติ นายชวลิต สุนทรานนท์ นักวิชาการละครและดนตรีทรงคุณวุฒิ นายสมรัตน์ ทองแท้ นาฏศิลป์อาวุโส สำนักการสังคีต กรมศิลปากร และนายไพฑูรย์ เข้มแข็ง ผู้เชี่ยวชาญนาฏศิลป์ไทย วิทยาลัยนาฏศิลป์ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ กระทรวงวัฒนธรรม ที่ได้กรุณาให้ความอนุเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการสร้างสรรค์ กระบวนท่ารำ รูปแบบการแสดง และการให้สัมภาษณ์อันเป็นประโยชน์ต่อการวิจัย ในครั้งนี้ รวมทั้งคำแนะนำ ปรีกษา ตลอดจนปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ ด้วยความเอาใจใส่อย่างดียิ่ง

เอกสารอ้างอิง

- กรมศิลปากร. (2553). **สูจิบัตรละครเรื่องเงาะป่า พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว**. กรุงเทพฯ : สำนักการสังคีต กรมศิลปากร.
- พีรพงศ์ แสนไสย. (2546). **นาฏยประดิษฐ์**. กภาพสินธุ์ : ประสานการพิมพ์.
- พีรพงศ์ แสนไสย. (2546). **ศิลปะการแสดงตะวันออก**. มหาสารคาม : สาขาวิชาศิลปะการแสดง คณะศิลปกรรม มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ไพฑูรย์ ดวงจันทร์. (2541). **ดนตรีและนาฏศิลป์ของชนกลุ่มน้อยชาวเขาไก**. ใน คีฤทธิ ปราโมช (บรรณาธิการ). **ลักษณะไทย เล่ม 3 ศิลปะการแสดง**. (หน้า 289). กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.
- เมธินี จิระวัฒนา. (2539). **บทละครเงาะป่ากับการดัดแปลงสู่แนวละครร่วมสมัย**. **วารสารศิลปากร**, 39(5), 95.

- ยุพร แสงทักษิณ. (2529). **บทละครเรื่องเงาะป่า พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว**. กรุงเทพฯ : ไทยร่มเกล้า.
- สุรพล วิรุฬห์รักษ์. (2547). **หลักการแสดงนาฏยศิลป์ปริทรรศน์**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.